

національних меншин державне рабство, і повів широку, винищувальну нагінку на українську національну культуру, загнав на знищення до Сибіру кращих синів України, тоді, як винищив голодом українське село» [1, 117]. Захищати російський деспотизм для Тараса прирівнювалося до національної зради.

У нього почалося нове життя: він вступив до партизанів: «Тарас знав, що він тепер б'ється за свою рідну справу, – за волю України» [1, 119]. Юнак мріяв «розбити німців, а потім, разом з американцями, – докінчити московський імперіалізм!» [1, 119]. Але сподівання хлопця не справдилися, бо СРСР і Америка потиснули один одному руки, тепер вони приятелі, всі сподівання розвіялися, як мара. Не маючи більше змоги жити на цій землі, Тарас вирушає до Америки, перед цим змінивши у своїх метриках останню цифру 3 на 8, щоб не підлягати військовій службі. Але була війна з Кореєю, і хлопці його віку підлягали мобілізації. Вбивство, жахливі картини війни не покидали його. І от знову доля закинула пораненого Тараса у «большевицьку лікарню» на території Японії. Хлопець не знав ще головного – він залишився без ноги: «На білому простирадлі лежав обрубок забинтованої ноги. Помилився!» [1, 123]. Доля переслідувала юнака і залишила його назавжди калікою. Мрії, поривання, думки про кращу долю були нещадно розбиті.

Зосим Дончук продовжував реалістичну течію в українській прозі. Розглянуті твори зображують найстрашніші віхи життя нашого народу, які в пам'яті українського читача залишають назавжди криваву глибоку рану. Це правдива картина дійсності, яка показує сторони життя пересічної простої людини, її потягу до мирного життя. Хоч Зосим Дончук перебував далеко за межами рідної України, але подумки він постійно линув до неї, відчував відповідальність за минуле, і – найголовніше – за майбутнє рідного краю. Тому творчість такого талановитого письменника не може бути забутою. Отже, вона заслуговує і потребує подальших досліджень.

Список використаної літератури:

1. Дончук З. Через річку / Зосим Дончук. – Буенос-Айрес: «Перемога», 1953. – 158 с.
2. Ленська С. В. Антитоталітарний дискурс новелістики Зосима Дончука / С.В.Ленська // Філологічні науки : зб. наук.праць / гол. ред. М. І. Степаненко ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2015. – Вип. 21. – С. 3–11 (0,7 друк. арк.).
3. Ленська С. В. Художнє моделювання трагедії українського селянства 1920 – 1930-х рр. у новелістиці З. Дончука // Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки. – 2016. – № 2. – С. 132-138. (0, 5 друк. арк.).
4. Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості / Упорядк. В. А. Просалової. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2012. – 516 с.

Науковий керівник: д. філол. наук, доцент С. В. Ленська

ПРОБЛЕМА ЩАСТЯ У МЕГАТЕКСТІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

А. Р. Хлепінко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Володимир Винниченко був одним із найяскравіших та найбільш обдарованих персоналій української культури ХХ ст., яка з особливою повнотою відбила характер доби, її моральні та естетико-творчі пошуки і порушила питання про філософію щастя. У своєму трактаті «Конкордизм. Система будівництва щастя» (1938 –1948) митець виводить власне поняття щастя і зазначає: «Безглуздо шукати таке абсолютне поняття, як щастя в відносних категоріях. Треба шукати в чомусь більш сталому і надійному... багатство, слава, любов самі по собі (навіть в купі) не приведуть до щастя, якщо вони

не узгоджені між собою, тільки активна рівновага цих цінностей та їх узгодження (як внутрішнє, так і з силами, що діють ззовні) утворюють стан, який ми з упевненістю можемо назвати щастям» [2, 361]. Уявлення про щастя співвідносяться в теорії автора з усією повнотою сутнісного виміру людського буття, тому і правила поведінки його системи самовдосконалення стосуються різних сфер життя – родинної, інтимної, суспільної.

Концепція «щастя» розкрита не лише у філософському трактаті, а й у щоденникових записах Володимира Винниченка. У щоденнику є такий запис: «Щастя є твір нашої волі, розуму, сил» [10, 84]. У Володимира Винниченка щастя асоціюється з любов'ю (на думку автора «Конкордизму», кохання – це цвіт, з якого виростає рідкісний овоч – любов; кохання – це пристрасть, тоді як любов – це гармонія духовного й тілесного). Його він вибудовує, як будинок (про це чи не найкраще скаже Володимир Винниченко у своїх творах «Записки Кирпатого Мефістофеля», «Історія Якимового будинку», а також у листах та щоденнику): «Ах, Кохо, як я хочу цього! Ми ж удвох взялися будувати наш зразковий будинок. Ми ж удвох взялися показати бідним, засліпленим забобонами, як треба будувати своє щастя. Без тебе ж я не міг цього зробити» [7, 244].

Щастя у Володимира Винниченка це ще й категорія, що повинна мати в собі «соціальний» ґрунт. Інакше «всьяке вчення про щастя, що не має в собі «соціального» ґрунту, є по суті: 1) глибоко егоїстичне, 2) ніколи не здійснимо, 3) служить на користь елементам дегенеративним та паразитичним» [6, 8]. У творчому доробку митця основною стає проблема досягнення щастя, що співвідноситься з поняттями «гармонія», «рівновага», «кохання». Людина постійно мусить вибирати: або між задоволеннями, або між задоволеннями і стражданнями, бо ці поняття пов'язані (за задоволенням може приховуватись страждання або через страждання можна досягти задоволення), або вибір може бути між особистими інтересами і загальним благом. Один із героїв Винниченкового роману «Поклади золота» каже: «...Кожна людина, кожна, без винятку, палко бажає собі щастя. Це універсальний закон. Тільки втілення його індивідуальне. Один бачить своє щастя в багатстві, другий – у славі, третій – в геніальності, четвертий – у владі, п'ятий – у красі, шостий – в любові, і так далі, і так далі» [4, 120]. У новелі «Момент» Володимир Винниченко так подав свою версію бачення проблеми досягнення щастя. Головні герої – революціонер та панночка – перетинають кордон, закохуються і розлучаються назавжди, щоб пронести крізь усе своє життя мить вічного кохання. Як стверджує Муся, «Щастя – момент. Далі вже буденщина, пошлість. Я знаю вже. Саме найбільше щастя буде мізерним в порівнянні з цим. Значить, зовсім не буде. Так мені здається, так я зараз чую отут... Вона показала на серце» [5, 113]. Тут автор осмислює щастя, як мить, що не може тривати вічно. У романі Володимира Винниченка «Лепрозорій» проблему щастя репрезентує Івонна Вольвейн. Героїня узагальнює і робить висновки щодо уявлення людей про щастя: «Щастя для кожного – це щось найприємніше, найкраще в житті» [3, 36]; «Щастя для більшості полягало в тому, що вони в цей час не мали, отже, щастя – в багатстві»; «Щастя – це здоров'я»; «Щастя – це слава, це оплески, овації, поклонники, юрба» [3, 35]. Проблема досягнення щастя в романі позбувається ознак побутового й виключно особистісного бажання, набуваючи образу ідеї.

Проблема досягнення щастя художньо досліджується і в романі Володимира Винниченка «Записки Кирпатого Мефістофеля» та драмі «Закон», де автор ототожнює перспективу досягнення щастя з народженням дитини [9, 173]. Сутність родинного щастя розкривається в «Записках...», коли герой Яків Михайлюк «розривається» між

двома жінками (Клавдія – мати його дитини, Біла Шапочка (Ганна Забережна) – жінка-вибраниця, яку він так довго шукав і з якою хотів родити дітей). Ці дві жінки символізують духовний і фізичний потяг героя. Але, як і в «Законі», Яків обирає родину, для нього більшою цінністю, як і для Мусташенка, став його син Міка. Володимир Винниченко вже вкотре показав перемогу інстинкту батьківства/материнства над сексуальним інстинктом і про це найкраще сказав устами героїв драми «Закон»: «Я голодна, я весь час голодна, мене смокче голод дитини», «Дай мені дитину і я віддам за це всю красу, весь комфорт, усю вашу цивілізацію. ... Я піду в наймицьки, я буду мити підлоги, я буду жити в норі, в лісі. Я хочу почувати біля серця й лизати, – чуєш, лизати! – мою дитину без ніяких ваших філософій і цивілізацій» [5, 193] (Інна) і «Я став звірем. Голим, первісним звірем. Я попав у якийсь вихор темних, страшних нелюдських сил, які крутять мною, як пір'їною. Я нічого тепер не думаю, нічим не цікавлюсь, мені все байдуже. Наука? Філософія? Професура? Цього всього немає. Я повний тільки якогось звірячого гарчання, туги, страху за отой шматочок живого червоного м'яса. Я вночі корчусь од сорому за себе, я боюсь самого себе» [5, 252] (Панас). А Кирпатий Мефістофель формулює основну ідею досягнення щастя: «Родина, діти – от ця незрозуміла, могутня сила, яка часто ламає всі закони нашої логіки, всі розуміння розумного, цільного, гарного» [1, 311].

Головною проблемою повісті «Історія Якимового будинку» є проблема зведення символічного нового «будинку» – побудова людського щастя. Саме ця проблема якнайкраще розкриває сутність поглядів головного героя – Якіма. Його філософія полягає в простому – будуванні власного щастя: «Так, люди можуть бути щасливі! Але щастя – як будинок. Щастя треба будувати. Треба його обрахувати, виміряти, треба все підвести так, щоб ніщо його не могло зруйнувати...» [8, 393]. Для Винниченкового персонажа щастя є нічим іншим, як творінням рук самої людини, а не долі. Він заперечує обставини, адже для людини потрібне житло, як фізичний так і моральний прихисток. Дуже вдало Яким говорить про «старі» моральні підвалини, асоціюючи їх зі старими будинками: «Люди звикли жити в чужих, старих будинках. Через те ж, що вони старі, там тісно, вогко, нудно. А іноді вони завалюються і гублять людей» [8, 393]. На думку автора, людина повинна створювати власні правила, які для неї є комфортними, а не заганяти себе в рамки і «гинути» через нереалізованість та насадження діаметрально протилежних цінностей. У повісті «Історія Якимового будинку», головною метою героя є сам процес досягнення щастя, комфортного співжиття з коханою жінкою і радості, яку йому приносить будівництво «будинку щастя». Але щастя Якіма було короткочасне, і, на жаль, через свої «експерименти» він втрачає і щастя, і життя.

Отже, проблему щастя і можливості його досягнення найповніше розробляє Володимир Винниченко в романах «Рівновага», «Записки Кирпатого Мефістофеля», «Лепрозорій», повісті «Історія Якимового будинку», новелі «Момент», драмі «Закон», де його герої живуть за своєю філософією щастя і різними шляхами намагаються його досягти. Володимир Винниченко визначає щастя як «рівновагу і погодження сил». За його словами, щастя – це безпричинна радість, тривалість щастя – лише мить.

Список використаної літератури:

1. Винниченко В. Записки Кирпатого Мефістофеля / В. Винниченко. – Харків : Фоліо, 2006. – 382 с.
2. Винниченко В. Конкордизм. Система будівництва щастя / В. Винниченко. – К. : Український письменник, 2011. – 342 с.
3. Винниченко В. Лепрозорій / В. Винниченко // Вітчизна. – 1999. – №1 – 2. – С. 2 – 63. Винниченко В. Лепрозорій / В. Винниченко // Вітчизна. – 1999. – №5 – 6. – С. 20–80.

4. Винниченко В. Поклади золота : Роман / Винниченко В. – Нью-Йорк : УВАН у США, 1988. – 268 с.
5. Винниченко В. Твори / В. Винниченко. – К. : Рух, 1932. – Т. 11. – 211 с.
6. Винниченко В. Щоденник // Київ. – 1990. – Ч. 11; // Україна. – 1991. – Ч. 5 – 14.
7. Винниченко В. Щоденник : У 2 т. / В. Винниченко. – Едмонтон; Нью-Йорк : Видання Канадського Інституту Українських студій і Комісії УВАН у США, 1980. – Т. 1. – 500 с.
8. Капрійські сюжети: «Італійська» проза Михайла Коцюбинського та Володимира Винниченка / [Упоряд. В. Панченко]. – К. : Факт, 2003. – 496 с.
9. Кошова І. Записки кирпатого Мефістофеля у контексті фрейдівської теорії сексуальності [Текст] / І. Кошова // Березіль. – 2002. – № 1/2. – С. 171 – 176.
10. Сиваченко Г. Винниченкові щоденники (1926 – 1951) чесність із світом і самим собою [Текст] / Сиваченко Г. // Слово і час. – 2000. – № 7. – С. 82–88.

Науковий керівник: к. ф. н., доцент І. О. Кошова